

WYROK Z DNIA 6 LUTEGO 2004 R.

(WK 27/03)

Sprawca, który znajdując się w stanie nietrzeźwości prowadzi pojazd i nie zachowując przy tym należytej ostrożności powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, dopuszcza się dwóch czynów zabronionych – przestępstwa określonego w art. 178 a § 1 k.k. oraz wykroczenia określonego w art. 86 § 2 k.w., z tym że za wykroczenie to nie orzeka się środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, a zatem art. 87 § 3 k.w. nie ma w takiej sytuacji zastosowania.

Przewodniczący : Sędzia SN J. Steckiewicz (sprawozdawca)

Sędziowie SN : B. Rychlicki, W. Maciak

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej : ppłk J. Żak

Sąd Najwyższy w sprawie Damiana F., ukaranego za popełnienie wykroczenia określonego w art. 86 § 2 k.w., po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej w dniu 6 lutego 2004 r. kasacji, wniesionej na korzyść przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w P. z dnia 30 czerwca 2003 r., utrzymującego w mocy wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w S. z dnia 15 kwietnia 2003 r.,

uchylił wyrok Wojskowego Sądu Okręgowego w P. i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego w S. z dnia 24 stycznia 2003 r., który uprawomocnił się w pierwszej instancji, Damian F. skazany został za popełnienie przestępstwa określonego w art. 178 a § 1 k.k. na karę trzech miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na

trzy lata oraz z orzeczeniem środka karnego – zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres dwóch lat.

Przypisany czyn polegał na tym, że oskarżony „ w dniu 27 października 2002 r. około godz. 1³⁰ w m. K. woj. mazowieckie prowadził samochód marki Fiat 126 p znajdując się w stanie nietrzeźwości – 1,45 ‰ alkoholu w wydychanym powietrzu. ”

Po wyłączeniu z akt sprawy części materiałów i przeprowadzonym dochodzeniu Żandarmeria Wojskowa w R. złożyła do Wojskowego Sądu Garnizonowego w S. wniosek o ukaranie Damiana F. za to, że „ w dniu 27 października 2002 r. około godz. 1³⁰ w m. K. w woj. mazowieckim prowadził pojazd mechaniczny marki Fiat 126 znajdując się w stanie nietrzeźwości – 1,45 ‰ alkoholu w wydychanym powietrzu i pomimo (z powodu ? – dop. SN) niesprawnego układu hamulcowego spowodował zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że najechał na prawidłowo zaparkowany inny pojazd marki Fiat 126, uszkadzając go na kwotę 600 złotych na szkodę Pawła W. ”, tj. popełnienia wykroczenia określonego w art. 86 § 2 k.w. w zw. z art. 9 § 1 k.w.

Wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2003 r. Wojskowy Sąd Garnizonowy w S. uznał Damiana F. za winnego opisanego wyżej wykroczenia, za które skazał go na karę 200 złotych grzywny oraz na podstawie art. 87 § 3 k.w. orzekł zakaz prowadzenia pojazdów silnikowych na okres 2 lat.

Apelację od tego orzeczenia, na korzyść obwinionego, wniósł prokurator.

Zarzucając „ obrazę przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 87 § 3 k.w. poprzez jego błędne zastosowanie i przyjęcie, że obwiniony dopuścił się wykroczenia z art. 87 § 1 k.w., co spowodowało niezasadne orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów silnikowych ” postulował zmianę zaskarżonego wyroku „ poprzez wyeliminowanie z jego sentencji orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów silnikowych. ”

Wojskowy Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 30 czerwca 2003 r., zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Uzasadniając swoje orzeczenie sąd odwoławczy stwierdził, że skoro w pojęciu stanu nietrzeźwości mieści się również stan po użyciu alkoholu, o którym mowa w art. 87 § 1 k.w., to konsekwencją tego musiało być uznanie Damiana F. za winnego popełnienia wymienionego wykroczenia oraz orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów silnikowych.

Naczelnny Prokurator Wojskowy wniósł, na korzyść Damiana F., kasację od powołanych wcześniej wyroków Wojskowego Sądu Garnizonowego w S. i Wojskowego Sądu Okręgowego w P.

Zarzucił : „ – rażące naruszenie prawa materialnego – przepisów art. 87 § 1 i 3 k.w. oraz art. 9 § 1 k.w. i art. 10 § 1 zdanie pierwsze k.w., jak również art. 178 a § 1 k.k., a polegające na niesłusznym uznaniu, że w niniejszej sprawie – w świetle art. 10 § 1 zdanie pierwsze k.w. *a contrario* – nie nastąpiła konsumpcja znamion wykroczenia z art. 87 § 1 k.w. przez znamiona przestępstwa z art. 178 a § 1 k.k. i przez to

- bezzasadne przypisanie obwinionemu dokonania wykroczenia zakwalifikowanego z art. 86 § 2 k.w. w zw. z art. 9 § 1 k.w., z powodu rzekomego zrealizowania przez sprawcę także znamion wykroczenia z art. 87 § 1 k.w., a nie – jak należało – wyłącznie z art. 86 § 2 k.w., a w konsekwencji,
- bezpodstawne wymierzenie środka karnego na podstawie art. 87 § 3 k.w., co miało istotny wpływ na treść zapadłych orzeczeń. ”

Podnosząc te zarzuty autor kasacji postulował uchylenie w całości obu wskazanych w niej wyroków i przekazanie sprawy Wojskowemu Sądowi Garnizonowemu w S. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje :

Kasacja – co do zasady – jest uzasadniona.

Punktem odniesienia do rozważań w rozpoznawanej sprawie było postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2002 r., sygn. I KZP 4/02 (OSNKW 2002, z. 5-6, poz. 37), w którym wszechstronnie i wnikliwie ustosunkowano się do budzących wątpliwości, zwłaszcza w doktrynie, kwestii, a mianowicie oceny prawnej zachowania będącego w stanie nietrzeźwości prowadzącego pojazd mechaniczny, który w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu, powoduje wypadek.

Podobnego rodzaju wątpliwości prawne, z tym że na styku przestępstw i wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, ujawniły się w orzecznictwie sądów wojskowych, czego przykładem jest rozpoznawana sprawa, ale również i inne, na co wskazał autor kasacji. Jak się zdaje, wątpliwości nasiliły się z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. Nr 48, poz. 548), która m.in. przekształciła w przestępstwo uprzednie wykroczenie polegające na prowadzeniu pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego (dodanie art. 178 a § 1 k.k.).

Powstały zatem dwojakiego rodzaju niejasności, a mianowicie : jak należy kwalifikować zachowanie sprawcy, który prowadząc pojazd w stanie nietrzeźwości i niezachowując należytej ostrożności powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz czy w takiej sytuacji faktycznej można (należy) i na jakiej podstawie orzec środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów.

Wypowiadając się w tych kwestiach, sądy obu instancji w zaskarżonych wyrokach dopuściły się rażącego naruszenia wskazanych w kasacji przepisów prawa materialnego (ustalenia faktyczne nie są podważane), które miały (negatywny dla obwinionego) wpływ na treść zapadłych orzeczeń.

Przede wszystkim błędnie uznano, że Damian F. swoim zachowaniem wyczerpał również dyspozycję art. 87 § 1 k.w., a w konsekwencji nieprawidłowo orzeczono za to wykroczenie obligatoryjny środek karny w

postaci zakazu prowadzenia pojazdów silnikowych. Występek określony w art. 178 a § 1 k.k., za który prawomocnie skazano Damiana F. ma podobne znamiona jak wykroczenie określone w art. 87 § 1 k.w., poza jednym, a mianowicie stopniem zawartości alkoholu w organizmie sprawcy.

Nie może budzić wątpliwości, że w pojęciu stanu nietrzeźwości, którym posługuje się ustawodawca m.in. w art. 178 a § 1 i 2 k.k. mieści się również „stan po użyciu alkoholu”, o którym mowa w art. 87 § 1 k.w. (patrz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2002 r., sygn. akt I KZP 14/02 (OSP 2003/1-2). Skoro tak, to ustawowy typ przestępstwa określonego w art. 178 a § 1 k.k. w całości (bez reszty) pochłania znamiona wykroczenia określonego w art. 87 § 1 k.w. i dlatego sprawca czynu realizujący jednym zachowaniem znamiona wymienionego przestępstwa i wykroczenia, może odpowiadać wyłącznie za popełnienie przestępstwa.

Krytycznego dnia zachowanie sprawcy nie ograniczało się jednak tylko do złamania wymogu trzeźwości w czasie prowadzenia pojazdu, co stwarzało potencjalne niebezpieczeństwo dla ruchu drogowego, ale również w wyniku niezachowania należytej ostrożności, spowodował on konkretne zagrożenie, którego efektem było uszkodzenie innego pojazdu. To zachowanie wyczerpywało znamiona wykroczenia określonego w art. 86 § 2 k.w. – przy czym niepotrzebnie w zaskarżonych kasacją wyrokach powołano dodatkowo art. 9 § 1 k.w., bowiem – z przyczyn, o których mowa wcześniej – nie było zbiegu wykroczeń (art. 87 § 1 k.w.).

Środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów na podstawie Kodeksu wykroczeń można orzec wyłącznie wówczas, gdy przepis szczególny to przewiduje lub zobowiązuje do takiego rozstrzygnięcia. Na marginesie należy zauważyć, że inaczej kwestię tę uregulowano w części ogólnej Kodeksu karnego (art. 42 k.k.), ustanawiając możliwość lub obowiązek orzeczenia tego środka karnego w razie spełnienia wymienionych w tym przepisie przesłanek.

Kodeks wykroczeń przewiduje fakultatywne (art. 86 § 1 i art. 92 § 2) i obligatoryjne (art. 87 § 1 i 2 oraz art. 93 § 1) orzekanie zakazu prowadzenia pojazdów, a zatem nie można tego środka orzec wobec sprawcy popełniającego wykroczenie określone w art. 86 § 2 k.w. (z powołaniem jako podstawy art. 87 § 3 k.w.), co jednak sąd pierwszej instancji uczynił, a zaakceptował sąd odwoławczy.

Prima facie uregulowanie dotyczące art. 86 k.w. wydaje się paradoksalne, bowiem zastrzona odpowiedzialność za niezachowanie należytej ostrożności może dotyczyć wyłącznie tych sprawców wykroczenia, którzy kierując pojazdem byli trzeźwi (art. 86 § 3 k.w. w zw. z art. 86 § 1 k.w.). Jeżeli jednak uwzględni się fakt, że prowadzący pojazd w stanie nietrzeźwości odpowiada również (przede wszystkim) za popełnienie przestępstwa (art. 178 a § 1 k.k.), za co zgodnie z art. 42 § 2 k.k. orzeka się zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych albo pojazdów mechanicznych określonego rodzaju oraz świadczenie pieniężne, na podstawie art. 49 a § 1 k.k.,(...)to uregulowanie takie jest całkowicie logiczne.

Reasumując : sprawca, który znajdując się w stanie nietrzeźwości prowadzi pojazd i nie zachowując przy tym należytej ostrożności powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, dopuszcza się dwóch czynów zabronionych – przestępstwa określonego w art. 178 a § 1 k.k. oraz wykroczenia określonego w art. 86 § 2 k.w., z tym że za wykroczenie to nie orzeka się środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, a zatem art. 87 § 3 k.w. nie ma w takiej sytuacji zastosowania.

Sąd Najwyższy nie widział potrzeby uchylania obu zaskarżonych kasacją orzeczeń, uważa bowiem, że chociaż błędny jest również wyrok sądu pierwszej instancji, to jednak sąd odwoławczy będzie władny go poprawić, w związku z rozpoznaniem apelacji.

